PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU nr 118
Informatyka Ekonomiczna 17 2010

Iwona Chomiak-Orsa
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

UNIWERSYTETY TRZECIEGO WIEKU JAKO NOWA FORMA NAUCZANIA TECHNOLOGII INFORMACYJNYCH

Streszczenie: Uniwersytety trzeciego wieku są odpowiedzią na rosnące zainteresowanie uzupełnianiem edukacji przez grupę społeczną, jaką tworzą seniorzy. Zainteresowanie, jakim cieszą się zajęcia na uniwersytetach trzeciego wieku, zaskoczyło samych twórców tej formy edukacyjnej. Oferta edukacyjna proponowana przez uniwersytety jest bardzo bogata. Ważną cechą oferty musi być jej dostosowanie do stylu uczenia się przyjmowanego przez osoby dorosłe – to zagadnienie również poruszone jest w niniejszym artykule. W kontekście form nauczania autorka skupiła się na identyfikacji zakresu zajęć prowadzonych w formie laboratoriów komputerowych – jako elementu pozwalającego słuchaczom na zapoznawanie się z nowoczesnymi technologiami informacyjnymi.

Słowa kluczowe: edukacja, formy nauczania, style uczenia, informatyka.

1. Wstęp

Koniec XX wieku charakteryzował się rewolucją komunikacyjną. Rozwój technologii informacyjnych, wykorzystanie Internetu, urządzeń mobilnych i cyfrowych wywarły i nadal wywierają wpływ na wszystkie dziedziny życia.

Powszechna konieczność używania zaawansowanych technologii informacyjnych spowodowała znaczne zmiany w zakresie oferty edukacyjnej w obszarze kształcenia informatycznego na wszystkich etapach edukacji organizowanej dla słuchaczy w różnym wieku. Nowoczesne technologie informacyjne, komunikacyjne oraz rozwój środków multimedialnego oraz zdalnego przekazu informacji wykorzystywanych w obszarze dydaktyki, informatyzacja społeczeństwa oraz powszechne wykorzystanie komputerów stawiają przed współczesnym systemem kształcenia nowe wyzwania.

Już od pierwszego poziomu edukacyjnego, jakim jest szkoła podstawowa, uwaga pedagogów skierowana jest na wykształcenie u słuchaczy umiejętności związanych z dotarciem do informacji, sposobami jej przetworzenia i przesyłania oraz prowadzenia edukacji medialnej społeczeństwa [Petlik, Porubski 2004, s. 107-118].

Na każdym etapie kształcenia szczególny nacisk kładzie się na transdyscyplinarność, jaka cechuje naukę w zakresie informatyki czy technologii informacyjnych.

Transdyscyplinarność oznacza integrację pedagogiki, psychologii, teorii organizacji, cybernetyki, informatyki, ergonomii i dyscyplin technicznych [Juszczyk 2003]. Kształcenie na kolejnych poziomach edukacyjnych, tj. w szkołach średnich oraz na etapie kształcenia uniwersyteckiego, ugruntowuje interdyscyplinarne podejście do wykorzystania technologii informacyjnych, gdzie narzędzia informatyczne mają za zadanie wspomagać ludzi we wszystkich dziedzinach zarówno gospodarczych, jak i społecznych.

Prowadzenie edukacji związanej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych dla dzieci, młodzieży i osób młodych ciągle się kształcących przyczynia się do dalszego rozwoju ekonomiczno-technologicznego.

Natomiast w dobrze rozwiniętych gospodarczo krajach znaczną grupę społeczną stanowią ludzie w wieku emerytalnym. Prowadzenie edukacji w zakresie wykorzystania technologii informacyjnych w tej grupie słuchaczy nabiera szczególnego znaczenia. Pierwszą przesłanką jest znaczny udział w społeczeństwie tej grupy, która cechuje się wielkim potencjałem w zakresie wiedzy i doświadczeń życiowych, natomiast mogła nie mieć możliwości rozwijania umiejętności w zakresie wykorzystania technologii informacyjnych. Drugą bardzo istotną przesłanką są względy społeczne, polegające na stworzeniu oferty edukacyjnej dla seniorów, która pozwoli im na aktywizowanie się i dokształcanie umożliwiające usuwanie barier wynikających z nieznajomości technologii informatycznych.

Toteż celem artykułu jest prezentacja znaczenia stylów uczenia się przez osoby dorosłe, które skorelowane są z ofertą edukacyjną w zakresie technologii informacyjnych zawartą w ogólnej ofercie edukacyjnej kierowanej do grupy słuchaczy, jaką są seniorzy. Ponadto artykuł ma na celu zaakcentowanie istoty i znaczenia uniwersytetów trzeciego wieku dla ogólnego rozwoju społeczeństwa.

2. Potrzeba i idea tworzenia uniwersytetów trzeciego wieku

Wraz z rozwojem gospodarczym i technologicznym nastąpiły znaczne zmiany w strukturze demograficznej. Szczególnie widoczne jest to w krajach Europy.

W pierwszej połowie XX wieku ludzie starsi stanowili jeszcze stosunkowo niewielki odsetek ludności świata (w Polsce 8%). Przeważały rodziny wielopokoleniowe, w których na jedną osobę starszą przypadało kilkoro ludzi młodszych i dzieci. Sytuacja zaczęła zmieniać się diametralnie od połowy XX wieku. Istotnym czynnikiem w zmianach demograficznych jest dynamiczny rozwój techniki, determinującej m.in. rozwiązania stosowane w medycynie. Stosowanie nowoczesnych metod diagnostycznych i leczniczych, promowanie oraz prowadzenie badań profilaktycznych przyczyniło się do wydłużenia średniego wieku życia. Tym samym grupa społeczna, jaką tworzą seniorzy, staje się coraz większa. Pociąga to za sobą konieczność świadczeń na rzecz tej części populacji oraz stosowanie nowych rozwiązań w zakresie prowadzenia polityki społecznej [Sztajer 2006].

Określeniem „trzeci wiek" przyjęto nazywać lata życia następujące po osiągnięciu przez człowieka wieku emerytalnego, oznaczającego wycofanie się z czynnego życia zawodowego. Przejście na emeryturę wywołuje drastyczne zmiany w dotychczasowym życiu. Z jednej strony nadmiar wolnego czasu i brak pomysłu na jego wykorzystanie, z drugiej – pogarszająca się sytuacja materialna i zdrowotna osób starszych przyczyniają się do alienowania tychże osób z aktywności społecznej.

Natomiast naukowcy i lekarze zaprzeczają opinii, że wiek emerytalny jest równoznaczny z biernością i bezużytecznością. Badania udowadniają, że ludzie starsi mają olbrzymie możliwości rozwojowe, a ogólny sąd o niedoskonałości fizycznej, psychicznej i umysłowej seniorów wynika głównie z braku zainteresowania ze strony społeczeństwa, które odsuwając osoby starsze od czynnego życia, ogranicza ich możliwości, skazuje je na bezczynność i wyobcowanie [Sztajer 2006].

Wejście człowieka w okres emerytalny nie powinno implikować całkowitej bierności, lecz powinno mobilizować całe siły i potencjał aktywnego i twórczego działania. To właśnie w tym okresie większość ludzi ma możliwość realizowania marzeń i pomysłów, których spełnianie wcześniej z wielu przyczyn było niemożliwe. Wielu znanych i szanowanych ludzi osiągnęło największe sukcesy właśnie w trakcie jesieni życia. Jako fundamentalne przykłady można przytoczyć działalność Winstona Churchilla oraz Margaret Thatcher [Lubryczyńska 2005].

Z perspektywy funkcjonowania społeczeństwa aktywizowanie grup seniorów staje się jednym z istotniejszych czynników, choćby z ilościowego punktu widzenia. Od kilkudziesięciu lat naukowcy obserwują znaczne starzenie się społeczeństw dobrze rozwiniętych. W Europie Zachodniej na początku XX wieku udział ludności starszej przekroczył wskaźnik 15%. Natomiast szacuje się, że do roku 2020 liczba osób starszych w społeczeństwie zachodnim przekroczy 20% [Lubryczyńska 2005, s. 89-92].

Taka tendencja zmian w strukturze wiekowej społeczeństw stawia nowe wyzwania zarówno dla organów państwowych, jak i dla organizacji pozarządowych.

Opisane powyżej przesłanki społeczne przyczyniły się do tworzenia inicjatyw mających na celu aktywizację rosnącej grupy seniorów. Szczególne starania ukierunkowane były na przyłączenie ludzi starszych do systemu kształcenia ustawicznego. W wyniku powyższych starań w 1973 r. jako pierwszy na świecie powstał we Francji w Tuluzie, przy Instytucie Nauk Społecznych, Uniwersytet Trzeciego Wieku założony przez profesora Pierre'a Vellasa. Pierwszy uniwersytet trzeciego wieku w Polsce powstał zaledwie dwa lata później – w 1975 r. Jego inicjatorką była profesor gerontologii Halina Szwarc, która przyczyniła się do powstania tego typu placówek w całym kraju. Kolejno w latach 1976-1979 powstały uniwersytety trzeciego wieku we Wrocławiu, w Opolu, Szczecinie, Poznaniu, Łodzi i Gdańsku [Willa 2010; Uniwersytet… 2010].

Głównym celem powstających uniwersytetów było i jest dążenie do poprawy jakości życia osób starszych. Z jednej strony jest to utrzymanie dobrej kondycji fi-

zycznej, z drugiej strony mają one umożliwić zachowanie i zwiększanie intelektualnej, psychicznej i fizycznej sprawności ludzi „trzeciego wieku".

Zainteresowanie i gorące przyjęcie ze strony słuchaczy programów edukacyjnych pierwszych uniwersytetów zaskoczyło nawet samych organizatorów. Sukces ten sprawił, że zaczęły powstawać następne tego rodzaju uniwersytety we Francji, w Belgii, Polsce, Kanadzie, Szwajcarii, a w następnych latach we Włoszech, w Hiszpanii, Szwecji, Ameryce Północnej i Południowej, Oceanii i Azji [Sztajer 2006].

Obecnie w Polsce liczba uniwersytetów trzeciego wieku przekroczyła 110[1]. Polskie uniwersytety prowadzą współpracę z innymi organizacjami, które zajmują się osobami starszymi, szczególnie z klubami seniora, domami kultury, domami dziennego pobytu, domami opieki społecznej, organizacjami kombatanckimi itp.

Tak wielkie zainteresowanie działalnością uniwersytetów wynika z autentycznego zapotrzebowania osób starszych na tego rodzaju aktywność społeczną. Seniorzy pragną w systematyczny sposób pogłębiać swą wiedzę i pracować twórczo, wykorzystując różne formy aktywności intelektualnej.

Główne walory rozwojowe uniwersytetów trzeciego wieku zostały zaprezentowane w raporcie pt. „Zdrowie a edukcja"[2] opracowanym przez H. Demel i H. Szwarc, według których kształcenie osób starszych powoduje:

– rozwój osobowości,
– tworzenie i umacnianie więzi społecznych,
– rozwój zainteresowań i osiąganej wiedzy,
– przekazywanie społeczeństwu osobistych doświadczeń,
– dalszy aktywny udział w życiu społecznym.

Możliwość uczestniczenia w zajęciach uniwersytetów trzeciego wieku dla seniorów jest nie do przecenienia. Poza aspektami edukacyjnymi, umożliwiającymi zaspokajanie potrzeb poznawczych i doskonalenia wykształcenia słuchaczy, uniwersytety te sprzyjają utrzymaniu dobrej kondycji psychicznej słuchaczy przez propagowanie profilaktyki gerontologicznej, która pozwala słuchaczom cieszyć się lepszym zdrowiem psychofizycznym [Wnuk 2000].

W tworzeniu uniwersytetów trzeciego wieku bardzo istotny jest fakt, że wielu słuchaczy aktywnie włącza się w tworzenie oferty edukacyjnej, jak również w organizowanie pracy uniwersytetów. Słuchacze współuczestniczący w organizowaniu uniwersytetów są odzwierciedleniem optymalnego modelu starszego człowieka, który jest pełen inwencji oraz cieszy się życiem. UTW umożliwiają im nawiązywanie nowych kontaktów społecznych, pomagają w przygotowaniu do starości przez zachowanie, a niekiedy przywrócenie życiowej aktywności, pomagają w rozbudzeniu i zaspokojeniu zainteresowań, rozbudzają wrażliwość na to, co dobre, piękne i godne poznania.

[1] Na stronie: http://studenci-trzeciego-wieku.studentnews.pl zarejestrowanych jest obecnie 113 uniwersytetów zlokalizowanych na terytorium Polski.

[2] Podano za: [Lubryczyńska 2005; Demel, Szwarc 1988].

Sama oferta edukacyjna, jak również sposoby i tryb prowadzenia zajęć proponowane słuchaczom są opracowane według standardów wynikających ze stylów uczenia się osób dorosłych. Dlatego też większość zajęć odbywa się w formie konwersatoriów, laboratoriów oraz indywidualnych ćwiczeń.

Taka organizacja zajęć sprzyja procesowi edukacyjnemu, którego większa efektywność wynika z uwarunkowań osób dorosłych, które z racji swoich doświadczeń przyjmują odrębne style uczenia się. Umożliwia również rozwijanie współpracy między słuchaczami i sprzyja jej.

3. Znaczenie stylów uczenia się dorosłych

W uniwersytetach trzeciego wieku słuchaczami jest bardzo specyficzna grupa odbiorców. Dlatego też zarówno oferta edukacyjna, jak i zajęcia dydaktyczne powinny być realizowane w sposób dostosowany do potrzeb słuchaczy.

W procesie edukacji dla dorosłych słuchaczy istotne znaczenie ma przyjęcie takiego sposobu realizacji zajęć dydaktycznych, aby były one adekwatne do stylów uczenia się, jakie prezentują słuchacze. Organizowanie i prowadzenie zajęć dydaktycznych realizowanych na uniwersytetach trzeciego wieku powinno cechować się bardzo dużą elastycznością – w zależności od poziomu znajomości i sposobów wykorzystania technologii informacyjnych przez słuchaczy.

Niemniej jednak organizacja zajęć dydaktycznych powinna wynikać z podstawowych założeń charakteryzujących style uczenia się dorosłych. Według założeń J.A. Cantora [2001, s. 35-43] oraz P. Crantona [1992, s. 13-15] w teorii andragogiki dorośli wykazują dużą autonomię uczenia się i kierowania tym procesem, co wynika przede wszystkim z tego, że:

– są zorientowani głównie na cel uczenia się – czyli przyswojenie wiedzy w celu poznawczym,
– są zorientowani na związki poznawcze – jakie odniesienie ma zdobywana wiedza do realnych problemów,
– podchodzą praktycznie do rozwiązywanych problemów,
– w realizacji procesu uczenia się odnoszą się do swoich doświadczeń, łącząc zagadnienia, problemy, rozwiązania w grupy problemowe [Juszczyk 2003, s. 119--122].

Biorąc pod uwagę powyższe czynniki, należy stwierdzić, że proces nauczania dedykowany dla słuchaczy dorosłych powinien być kreowany w sposób, który uwypukla sam proces dedukcyjny, jaki muszą przeprowadzić uczący się, i aspekty utylitarne przekazywanej wiedzy, natomiast informacje i treści nauczane odgrywają tak naprawdę rolę drugoplanową.

W przypadku słuchaczy, jakimi są uczestnicy uniwersytetów trzeciego wieku, szczególnego znaczenia w przygotowywaniu zajęć i materiałów dydaktycznych nabiera zastosowanie konfucjańskiego powiedzenia: „Słyszę i zapominam, widzę i pamiętam, czynię i rozumiem” [Kolb 1974], które w obrazowy sposób odzwierciedla

proces, jaki powinien być realizowany w trakcie zajęć, aby pozwolić słuchaczom na właściwe zrozumienie prezentowanych zagadnień. Ponadto każdy słuchacz może przyjmować jeden z czterech podstawowych stylów uczenia się, które warunkowane są różnymi zdolnościami słuchaczy. Style te przedstawia się następująco:

– konwergencyjny – gdzie osoby uczące się wykorzystują zdolność abstrakcyjnej konceptualizacji i czynnego eksperymentowania, co powoduje łatwiejsze stosowanie omawianych zagadnień teoretycznych w praktyce,
– dywergencyjny – wynikający z dużej wyobraźni słuchaczy oraz zdolności postrzegania konkretnego zagadnienia z wielu punktów widzenia, następnie tworzenia związków między zagadnieniami i grupowania tematów. Ten styl uczenia się pozwala na łatwiejsze przyporządkowywanie prezentowanych zagadnień teoretycznych do problemów praktycznych pojawiających się w rzeczywistości,
– asymilacyjny – charakteryzujący słuchaczy o dużych zdolnościach abstrakcyjnej konceptualizacji i refleksyjnej obserwacji. Tę grupę słuchaczy cechuje umiejętność przeprowadzania wnioskowań indukcyjnych oraz tworzenie modeli teoretycznych, które mogą być weryfikowane w trakcie rozwiązywania praktycznych problemów,
– akomodacyjny – jest najczęściej przyjmowanym stylem uczenia się, wynikającym ze zdolności uczenia się na podstawie konkretnych doświadczeń i czynnego eksperymentowania. Słuchacze przyjmujący ten styl uczenia się łatwo rozwiązują problemy praktyczne i decyzyjne – wyciągając wnioski z posiadanej wiedzy i stosując mechanizm odwzorowania. Dążą do praktycznej weryfikacji zdobywanej teoretycznie wiedzy.

Przedstawiona powyżej klasyfikacja stylów uczenia się[3] akcentuje niezmiernie ważne znaczenie doświadczenia praktycznego, jakie już mają oraz mogą zdobyć w procesie edukacyjnym słuchacze. Dlatego jedną z najważniejszych metod nauczania jest dostarczanie słuchaczom doświadczeń polegających na praktycznej weryfikacji teoretycznych treści [Juszczyk 2004, s. 126-130].

Przygotowanie i zorganizowanie procesu nauczania akcentującego elementy utylitarne ma szczególne znaczenie, gdy oceniamy procesy nauczania dotyczące osób dorosłych, a w przypadku uniwersytetów trzeciego wieku – osób znajdujących się już w wieku emerytalnym. Bardzo bogate doświadczenia życiowe i zawodowe tej grupy słuchaczy uwydatniają zdolności konwergencyjne, które pozwalają na natychmiastowe wiązanie nowych elementów teoretycznych z praktycznymi zastosowaniami. W tym obszarze niezwykle istotne są liczne zajęcia laboratoryjne mające na celu przedstawienie praktycznych zastosowań nowoczesnych technologii informacyjnych w życiu codziennym.

[3] Przedstawiona klasyfikacja zaprezentowana została na podstawie klasyfikacji jednego z najbardziej znanych badaczy z obszaru dydaktyki – D.A. Kolba z MIT, wynikającej z badań naukowych nad stylami uczenia.

Dlatego też kolejny punkt artykułu poświęcony został zaprezentowaniu podstawowego zarysu oferty programowej w obszarze technologii informacyjnych przygotowanego i realizowanego na uniwersytetach trzeciego wieku.

4. Miejsce technologii informacyjnych w ogólnej ofercie programowej

Na uniwersytetach trzeciego wieku zajęcia prowadzone są w systemie semestralnym. Słuchacze otrzymują indeksy, legitymacje i dyplomy po ukończeniu studiów, lecz ma to charakter raczej symboliczny. Każda z uczelni w sposób indywidualny podchodzi do obowiązku uczęszczania na zajęcia [Willa 2010].

Zajęcia na uniwersytetach trzeciego wieku odbywają się w różnych formach i trybach. Najczęściej jednak przybierają postać:

- wykładów, seminariów, konwersatoriów,
- lektoratów z języków obcych,
- sekcji lub kół zainteresowań,
- klubów i zespołów tematycznych,
- warsztatów artystycznych,
- zajęć ruchowych, rekreacyjnych i rehabilitacyjnych,
- imprez kulturalnych, turystycznych i okolicznościowych,
- kursów, szkoleń i poradnictwa,
- w niektórych uniwersytetach wprowadza się również zajęcia wakacyjne, takie jak: wyjazdy, wczasy, rekreacja seniorów podczas lata.

Większość uniwersytetów korzysta z pomocy wykładowców akademickich oraz nauczycieli szkół średnich i współpracuje z nimi. Bardzo często są organizowane wykłady prowadzone przez zaproszone osobistości świata nauki, kultury, polityki i gospodarki. Tematyka prowadzonych wykładów jest bardzo szeroka, począwszy od historii, historii sztuki, literatury, psychologii, problematyki społecznej, przez astrofizykę, geografię, botanikę, medycynę, filozofię, religioznawstwo, aż do architektury i wiedzy o regionie – jego zabytkach i kulturze.

Oprócz spotkań prowadzonych w formie wykładów na uniwersytetach trzeciego wieku organizowane są liczne zajęcia grupowe w formie seminariów, lektoratów językowych, warsztatów oraz laboratoriów komputerowych.

Zajęcia dzielone są na sekcje tematyczne, np.: rehabilitacji, narciarstwa, filmowe, samoobrony, brydżowo-szachowe, ekologii, kulturalne, wiedzy o regionie, teatralne, komputerowe, malarstwa, literackie, duszpasterstwa akademickiego, gimnastyczne i pływackie.

Na niektórych uniwersytetach organizowane są również wycieczki piesze i autokarowe różnych typów, od turystyczno-krajobrazowych, przez wycieczki wyjazdowe krajowe i zagraniczne, po wyjazdy leczniczo-wypoczynkowe i sanatoryjne. Coraz powszechniejsze staje się również organizowanie wyjazdów świątecznych,

pozwalających – zwłaszcza osobom samotnym – na spędzenie okresu świątecznego w gronie znajomych, zaprzyjaźnionych osób [Willa 2010].

W tej szerokiej ofercie edukacyjnej autorka artykułu skupiła się na identyfikacji i analizie oferty edukacyjnej prowadzonych zajęć w formie laboratoriów komputerowych, jak również ogólnych wykładów i seminariów prowadzonych w zakresie zapoznawania seniorów z nowoczesnymi technologiami informacyjnymi.

Badania związane z identyfikacją zakresu prowadzonych zajęć prowadzone były w kilku etapach.

Pierwszym etapem była analiza stron internetowych wybranych uniwersytetów trzeciego wieku.

W następnym kroku prowadzone były wywiady telefoniczne z przedstawicielami tych uczelni. W wyniku przeprowadzonych wywiadów zostały uzupełnione i doprecyzowane informacje dotyczące zakresu oferty edukacyjnej obejmującej prowadzenie zajęć laboratoryjnych oraz prelekcji i seminariów poświęconych tematyce rozwoju i zastosowań nowoczesnych technologii informacyjnych w codziennym życiu słuchaczy.

Autorka zbadała harmonogramy zajęć w latach akademickich 2008/2009 oraz 2009/2010 ok. 68 uniwersytetów trzeciego wieku działających w Polsce

Wyniki badań dotyczących liczby uniwersytetów prowadzących zajęcia z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych prezentuje tab. 1.

Tabela 1. Zestawienie liczby uniwersytetów trzeciego wieku prowadzących zajęcia z zakresu technologii informacyjnych w latach 2008-2010

Wyszczególnienie	Liczba uniwersytetów	
	2008/2009	2009/2010
Brak zajęć komputerowych	28	23
1 poziom zaawansowania	32	28
2 poziomy zaawansowania	7	13
3 poziomy zaawansowania	1	4
Wykłady i seminaria dotyczące nowoczesnych technologii	5	7

Źródło: opracowanie własne.

Badaniu podlegała również ocena liczby godzin laboratoryjnych przypadających na jedną grupę. Zestawienie liczby godzin przypadających na grupę w uniwersytetach prowadzących zajęcia laboratoryjne z grupami seniorów prezentuje tab. 2.

Tabela 2. Zestawienie liczby godzin przypadających na grupę laboratoryjną z technologii informacyjnych w ramach zajęć na uniwersytetach trzeciego wieku

Liczba godzin zajęć przypadająca na grupę	Liczba uniwersytetów	
	2008/2009	2009/2010
15 godzin/semestr	27	22
30 godzin/semestr	13	18

Źródło: opracowanie własne.

Z zaprezentowanych w tabelach zestawień wynika, że większość uniwersytetów w swojej ofercie edukacyjnej zawiera zajęcia pozwalające słuchaczom na zapoznanie się z podstawowymi technologiami informacyjnymi, które są lub mogą być wykorzystywane przez seniorów w codziennym życiu.

Bardzo pozytywną tendencją jest to, że uniwersytety, które we wcześniejszych latach nie miały w swojej ofercie zajęć komputerowych, decydują się na wprowadzenie ich do swoich harmonogramów. Co więcej – istotny jest fakt, że w przekroju badanych lat zwiększa się liczba godzin przeznaczonych na zajęcia dla jednej grupy, jak również coraz więcej uniwersytetów decyduje się na wprowadzenie rozróżnienia w poziomach zaawansowania wykorzystania technologii przez słuchaczy kursów.

5. Podsumowanie

Przedstawiony powyżej zarys badań oceniających zakres nauczania w obszarze technologii informacyjnych na uniwersytetach trzeciego wieku jest pierwszym etapem badań, jakie w tym temacie prowadzi autorka niniejszego artykułu.

Ze względu na opisane w artykule przesłanki dotyczące rozwoju oferty edukacyjnej dla seniorów tworzonej w ramach powstających uniwersytetów trzeciego wieku powyższe badania wydają się niezwykle istotne – nie tylko dla oceny rozwoju dydaktyki w obszarze technologii informacyjnych, ale również w kontekście rozwoju dydaktyki dla tej ciągle rosnącej grupy społecznej.

Autorka planuje poszerzyć prowadzone badania o ocenę szczegółowej oferty, polegającą na porównaniu zakresów tematycznych poszczególnych kursów na uniwersytetach trzeciego wieku. Autorka chce również w kolejnym etapie przeprowadzić badania ankietowe pozwalające ocenić poziom celowości, zadowolenia i satysfakcji uczestników wyżej opisanych kursów z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych.

Literatura

Cantor J.A., *Delivering Instruction to Adult Learners*, Wall & Emerson (ERIC Document Reproduction Service No. ED 469267), Toronto, Ontario, Canada 2001.

Cranton P., *Working with Adult Learners*, Wall & Emerson (ERIC Document Reproduction Service No. ED 357215), Toronto, Ontario, Canada 1992.

Demel H., Szwarc H., *Zdrowie a edukacja*, „Oświata Dorosłych" 1988 nr 5.

Juszczyk S., *Style uczenia się dorosłych z wykorzystaniem komputera i Internetu*, [w:] *Nauki o wychowaniu w ponowoczesnym świecie. Część II*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004.

Juszczyk S., *The Information and Medial Education in the Polish School as a Postulate of Common Standard of the Polish and European Education*, „Pedaggogica Revue" Bratislava, November--December 2003 nr 6.

Kolb D., *Experimental Learning: Experimental as the Source of Learning and Development*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1974.

Lubryczyńska K., *Warszawskie uniwersytety trzeciego wieku*, „E-Mentor" 2005 vol. 2.

Petlik E., Porubski G., *Dydaktyka ogólna a innowacyjne podejście w dydaktyce w aspekcie przygotowania przyszłych nauczycieli*, [w:] *Nauki o wychowaniu w ponowoczesnym świecie. Część II*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004.

Sztajer Z., *Idea powstawania i działalność uniwersytetów trzeciego wieku*, „Edukator Zawodowy", grudzień 2006, http://www.koweziu.edu.pl/edukator/.

Uniwersytet Trzeciego Wieku w Polsce, http://www.utw.pl.

Uniwersytet Trzeciego Wieku; http://pl.wikipedia.org/wiki/Uniwersytet_Trzeciego_Wieku, 04.2010.

Warszawskie Uniwersytety Trzeciego Wieku, http://www.utw.pl/metodyki_edukacja.

Willa J., Historia UTW; http://studenci-trzeciego-wieku.studentnews.pl/, 04.2010.

Wnuk W., *Kompensacja czy kontynuacja rozwoju psychicznego słuchaczy UTW*, [w:] *Przestrzeń życiowa i społeczna ludzi starszych*, red. M. Dzięgielewska, Łódź 2000.

THE UNIVERSITY OF THE THIRD AGE AS A NEW FORM OF TEACHING INFORMATION TECHNOLOGY

Summary: The university of the third age is a response to a growing interest among seniors in complementing education. The great popularity of courses at the university of the third age surprised even the creators of this form of education. The educational offer proposed by the universities is very rich. An important feature of this kind of offer must be its adjustment to the learning styles adopted by adults – this problem is also discussed in this article. In the context of teaching, the article focuses on identifying the scope of activities conducted in the form of computer laboratories – as part of enabling students to be familiar with modern information technologies.